

րէ: Նախընթաց աւուր թուով արդէն ծանուցինք Պարսի ոստիկանացիներ օգնականի պայման լուրը: Պահանջն էր իւրեք տարեկան (Յաւապարտութիւն Պա- քուի) եւս կրէն թէ Պարսի բան- տին մօտէն անցնելու ժամանակ կա- րելի է տեսնել թէ ինչպէս քանի մը մարդիկ զբէթէ միշտ կը շրջին բանտի քովեր, և անտարբեր և առանց կասկած հրաւիրելու իրենց վրայ, կեր- ղեն: Բանտային ոստիկանութեան ու- չաքուններէն չի վրիպիր այս երեւոյթ, և կ'իմացուի որ բանտի մէջ գտնուած յանցաբարոյններ հետ յարաբերու- թիւն ունեն, և իրենց երեւելով կարեւոր տեղեկութիւններ և քաղաքական լու- րեր կը հաղորդեն բանտարկելոյ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ապէկ առաջ Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ հեռագիր գրաւուած էր վանքով Առաջնորդական Տեղագլխոյ Գեր. Պօղոս եպիսկոպոսի, տեղեկանալու հա- մար թէ փոխանակ իջնածին Պաթմ- լիկոսին Արթուրայի զմեզիցիկով ան- ռուան յիշատակութեան շարժառիթը ինչ է և ո՞չը են հեղինակը:

Ս. Պատրիարք Հայրը նկատելով որ Գեր. Պօղոս եպիսկոպոս ցարդ տեղե- կութիւն տուած չէ այս մասին, երէկ ստիպողական նամակ մ'ուղղեց, պա- հանջելով որ հարկ եղած տեղեկու- թիւնները փութացնէ. միանգամայն ծանուցանեց թէ վանքով Գաւառ. Վարչ- յութիւնն այս մասին ինչ միջոցներ ձեռք առած է, և թէ տակաւին կը շարունակուի՝ վանք մի քանի եկե- ղեցներ մէջ Արթուրայի կաթողիկոսի անունաւ յիշատակութիւնը:

Բերկրութեամբ կը ծանուցանենք թէ Ազգ. Հիւանդանոցի Պատ. Հրդա- բարձութիւնն այդ հաստատութեան յատակագինն հանդ տուած է, իւր- ձեռն նախապատրաստութիւն վերաշինու- թեան Ազգ. Հիւանդանոցի, որոյ պէտ- քը տարբերեց հետէ յոյժ զգալի եւ զած էր: Այս առաջ, իր սխառի քիմա- րանոցի ճիւղին վերաշինութիւնը: Բա- րեպալտ ազգային ոմն, որոյ անունն առ այժմ չենք հրատարակեր, յանձն առած է մինչև հինգ հազար (3,000) ոսկի տալ Հիւանդանոցի վերաշինու- թեան: Եւ կը հաշուուի որ երէկ ուղե- բարեպալտ ազգայիններ ար թէին ոչ նոյնպիսի գումը 3,000 ոսկի եւ տան, ամբողջ վերաշինութեան կը բաւէ: զի արդէ չենք ատարձակել ու յիշատակ- ծանոթութեան մեծ մաս մը կրնայ գոր- ծածուել, և զի չստի մը պէտքեր և գործաւորներ պիտի կամ ճիշ պիտի կրնան ձեռք բերուի այսպիսի շինու- թեան մը համար:

Աւելի մանրամասնութիւններ յետոյ պիտի հրատարակենք այս հոյակապ և ազգօգուտ ձեռնարկութեան վրայ, ու- ռուն ի սրտէ յայտնութիւն մաղթել ա- մեն մարդասէր Հայու նուիրական պարտքն է:

Ազգ. Ժողովոյ Ատենապետաց Դի- ւանը գումարեցաւ երէկ ի Մատենա- դարան Ղալաթիոյ և զուղղեցաւ Ամեն Ս. Պատրիարք Հօր բազման ձաթին ի պատասխան Ազգ. Ժողովոյ կողմէ մա- տուցանելու Ուղեղին պատրաստու- թեան:

Իսկ նոր կազմելի Գաղաքական Ժո- ղովոյ ընտրելաց ցանկի վերնական պատրաստութեան համար նախապէս Ս. Պատրիարք Հօր հետ խորհրդակեց- լու պէտք զգացուելով, որոշուեցաւ յառաջիկայ ուրբաթ առաւօտ վերջու- տին ի գումարել: Հետեւեալ արդ. Ժողովոյ յառաջիկայ նիստն որ տեղի պիտի ունենար նոյն օր, յետագայում է յունիս 21 ի ուրբաթ առաւ:

Անցեալ շաբթու ծանուցինք Չեքն- հատութեան, Կալուածքի, Նախաձեռ- նութեան և Իրաւաւորութեան դիւանքը Ստենապետներու անուանք: Մնաց- եալ դիւաններէն երեքն ևս կատարած են իրենց Ատենապետաց ընտրութիւնն հետեւեալ կերպի:

Գաւառի քաղաքական զիւանքի Ատենա- պետ—Գարբէլէ Էֆենդի Նորասուրբեան: Գարաբէրեան զիւանքի Ատենապետ —Յովհաննէ Էֆենդի Նուրեան: Նախապետութեան զիւանքի Ատենապետ— Կարապետ Էֆենդի Նուրեան:

Մեր այս աւուր թերթին երրորդ- երեսին մէջ կը հրատարակենք Տիփլիսէն ձեռնհաս ազգայնոյ մը նամակը ի մա- նկ կաթողիկոսի անուանը:

Յաւապարտ ՅՈՒՆԻՍ ԱՆ՝ պիտի գա- րի այն ամեն բաժանորդաց թերթերու ա- ռաւանին, որոց բաժանորդային տակաւին չէ հասած Արեւելքի վաղարկութեան:

Գործակալութիւնը գտնուած տեղերը պէտք է Արեւելքի գործակալաց յանձնու- թեան արդարեալ ժամանակին, որպէս զի ըստ սոցա ազգարարութեան անընդհատ շա- րաւթի թերթերու առաւանին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ մա- րաբաղաքին մէջ գտնուող բոլոր զին- ուորական գումարերն ամեն իրիկուն կարգաւ եքստրիկ պալատն հրաւիրուե- լով, ինքեւ պալատան պարտիզին մէջ կ'ընեն:

Թէ դորականը և թէ սպարք մեկ- նեղե առաջ գրամական նուէրներ կ'ըն- դուեն իրենց ատոմանին համեմատ:

Կ. Պոլսոյ գերմանական դեսպանա- տան նորընտիր առաջին քարտուղար Պ. Շրէտերը, որոյ քանի մ'օր առաջ մայրաքաղաքս գալը ծանուցած ենք, նախընթաց օրը Պ. Թէոֆայի ընդերակ- ցութեամբ Բ. Գուռն երթովի ներկա- յացաւ արտաքին գործոց նախարար Ախմէ փաշային, խորհրդական Ֆախրի պէյին և ուրիշ քանի մը բարձրաստի- ճան անձանց:

Կրթական նախարարութեան մէկ նոր սրբոյման համաձայն, օտար երկիր- ներու մէջ ո՞ր և է լեզուաւ հրատու- ռակեալ գրեմներ Թուրքիոյ մէջ ի վա- ճառ հանուելէ առաջ պէտք է գրեա- լընութեան երկրորդին:

Այլ և այլ լեզուաց հմուտ գրաբն- նիկ պաշտօնեայք կարգուած են յիշ- եալ նախարարութեան կողմէ, մա- րաբաղաքին օտարական համար բոլոր նոր հասած գրքերն ու գումանք աչքէ ան- ցունելու համար. յետ այս քննու- թեան, կնիք մը պիտի դրուուի այն հատորներու վրայ որք միասնակար բան մը չեն պարունակեր. իսկ ընդհալա- ռական անոնք որք հանրային բոլորակաւի և կրօնի հակառակ դատուին, պիտի դրուուին:

Կրթական նախարարութեան կողմէ յատուիկ պաշտօնեայք պիտի այցելեն մայրաքաղաքին գրաւմաճառաց խա- նութիւններ, չլքուողով գրքերը գրա-ւելու արտօնութեամբ, Այս որոշում որ վաւերացուած է Բ. Գրան կողմէ, օտար տէրութեանց դեսպանաց պիտի հաղորդուի ձեռի համար միայն:

Յունաց Ամեն Պատրիարքը շրջա- րեւրական կնիքակ մ'ուղղելով բոլոր օր- թոթորի եկեղեցեաց, Բուսնական եկեղեցւոյն անկախութեան ընդուն- ուիլը ծանուց:

Սկիսուողովոյ մէջ արաբիոյ Ս. Ն. րասիւնի որոյ Ստորիայ Յունաց պատ. րեարք ընտրուիլը ծանուցինք արդէն, իւր հաւանութիւնն յայտնել է սոյն արքայ պաշտօնի ընդունելութեան հա- մար:

Հետեւեալ ընտրութիւնն ըստ օ- ղին Ստորիայ կուսակալութեան կողմէ պիտի հաղորդուի Բ. Գրան որ Վեհ. Սուլթանին վաւերացման պիտի են- թարկէ զայն:

Արտաքին գործոց նախարարու- թիւնն հրաման ղրկած է Պարբէշի օամ. դեսպանատան առաջին քարտուղարին, որպէս զի առժամեալ կերպով վարէ դեսպանատան գործերը, մինչեւ որ հանդուցեալ դեսպանին յաղորդն ընա- ռուի:

Արեւելեան երկաթուղեաց ընկե- լութեան վարչական խորհրդոյ նախա- գահ Պարսն Հիլլը բաւական ծանր հի-ւանդութեամբ մը կը տառապի այս պահուս:

Կրեմելի ընդհանուր Ժողովոյ խ- լամ անդամը չեն ուղած ընդու- նիլ իրենց քրիստոնեայ պաշտօնակցաց և Սալա փաշայի միջեւ ինքեղակե- թեան օտար հիւպատոսաց զոյգացած համաձայնութիւնն: Իսլամ երեւոյթ- յանք կը պնդեն թէ այս համաձայնու- թիւն ստորագրող կողմանց համար մի- այն զօրութիւն ունի և ոչ թէ կղզւոյն իսլամ հաստատութեան համար, Հե- աւաւարս հայաւակ քուէ տուած են առաջարկեալ համաձայնութեան որ ընդհանուր Ժողովոյ վաւերացման են:

Իսկ ինչու թէ Սամսի Ընդհանուր Ժողովոյ նախարդ կուսակալ Ատուխեւ իւր իրենց քրիստոնեայ պաշտօնակցաց և Սալա փաշայի միջեւ ինքեղակե- թեան օտար հիւպատոսաց զոյգացած համաձայնութիւնն: Իսլամ երեւոյթ- յանք կը պնդեն թէ այս համաձայնու- թիւն ստորագրող կողմանց համար մի- այն զօրութիւն ունի և ոչ թէ կղզւոյն իսլամ հաստատութեան համար, Հե- աւաւարս հայաւակ քուէ տուած են առաջարկեալ համաձայնութեան որ ընդհանուր Ժողովոյ վաւերացման են:

Կր յիշուի թէ Սամսի Ընդհանուր Ժողովոյ նախարդ կուսակալ Ատուխեւ իւր իրենց քրիստոնեայ պաշտօնակցաց և Սալա փաշայի միջեւ ինքեղակե- թեան օտար հիւպատոսաց զոյգացած համաձայնութիւնն: Իսլամ երեւոյթ- յանք կը պնդեն թէ այս համաձայնու- թիւն ստորագրող կողմանց համար մի- այն զօրութիւն ունի և ոչ թէ կղզւոյն իսլամ հաստատութեան համար, Հե- աւաւարս հայաւակ քուէ տուած են առաջարկեալ համաձայնութեան որ ընդհանուր Ժողովոյ վաւերացման են:

Սիւնդի իւր վերջին նստիւն մէջ միա- ձայնութեամբ մեքեթը Եւսուֆ Ընդ- հանուր Ժողովոյ որոշումը, բոլորովին անարդար գտնուելով զայն և որոշեց ի պարտաւարական կողմակաւ յորդորել կղզւոյն յոյն Ժողովուրդն որպէս զի հասուն կերպիւ խորհի իսկ ինքեղոյն վրայ և ամեն տեսակետով զոհարու- յիլ համաձայնութեան մը յանդի:

Միանգամայն որոշուած է զի մի- ուղղել առ նորընտիր կուսակալն Քա- ռաթիտորի փաշա, ինքեղելով որ ժո-

ղովրդեան միտքը պատրաստէ իրենց հաղեւոր հոլուին վերադ. րձին հա- մար:

Քէօսթէնէնէն կը գրեն թէ Բուսն- նական կառավարութիւնը մեծ պա- տիւներ ընծայել է Պարբէշի համ- գումարը դեսպան Սիւլթան պէյի մարմինը չորհեաւ փոխադրուած Ժա- մանակ: Ծանրուս երկու կողմը զորքեր չարուեր են, զինուորական նուագա- ռուց խուճըր մեռելական եղանակ մը նուագեր է և թնդանովի 21 հար- ուածներ արձակուել են մայրոցներէն:

Բուսնական իրաւաւոր զաւակցի- կան հեռագիր մ'ուղղած է հանդու- ցելոյն ընտանեաց:

Պարբէշի Նախարար լուրագիրը Սիւ- լթան պէյի մահը ծանուցանելով, հետեւեալ կերպիւ կը խօսի անոր վրայ. «Բուսնական իւր անկեղծագոյն բարեկա- մաց մի կը կործնուէ Սիւլթան պէյի մահուան: Այս դիւանագետ» իւր ներ- կայացուելէ օտանեան կառավարութեան, կցեալ երկար ժամանակ ամենալաւ յարա- երու լինելով պահել երկու տէրութեանց միջեւ: Եւ անգործելով խոր սուգ մը կը թու- ղու ըստնական ընկերութեան մէջ ուր նշանաւոր դերը մը գրաւած էր:

Այս գիւնարին թէ Սիւլթան պէյի մա- հաւ կարեւոր փոփոխութիւններ պիտի լինին օտանեան դեսպանական մարմնի մէջ, ըստ որում դեսպանական երեք պաշ- տօններ բաց են աչքով, այն է Պարբէշի, Թէֆլիսի և Հաճոյ դեսպանութիւնը: Թեւ- այս մեքեթի պաշտօնին համար իւր ընտրել յիշատակեցան Կրեմելի նախարդ Կուսու- կալ Ֆախրիտայ փաշա և Սիւլթան Բու- մէլիի նախարդ Կուսակալ Սիւլթան Կու- կայի հաւանական կը կործնուի որ Թուրք զինաւորացի մ'անուանի դեսպան Հնոյն:

Պարտական դեսպան Նալիլ մար- քիլին որ բնականաւ գործող պատճա- ռաւ Պարսիս պիտի երթար արձա- կուրդով, եւս կեցած է իւր ուղեւո- ռութիւնէն:

Կրտսի թէ կայս. կառավարութիւնը բանակցութեան մէջ է Պ. Օթմ Տիմի- լէրի հետ՝ ինքիպաշտուցիլ Քրիւրի զե- նաւորդատարին ի. Կ. Պոլսի, մաս մը թնդանոցի եւս յանձնարարելու հա- մար:

Թղթատարական վարչութիւնը պաշ- տօնական աղաղ մը յայտնելով թէ կարգ մ'անձինք գործածուած թղթա- ղարմ կը վաղցունեն իրենց նամակաց վրայ, կը յիշեցունէ թէ թղթատարու- թեան իւրեքին կանոնագրի ճիշդ յորդումա- ծը կը արամագրէ որ այս տեսակ թղթա- ղարմով տուիք նետուած նամակները չպիտի յանձնուին իրենց տէրերուն: Այն պարագային երբ այդ կարգի նա- ժմակներն ուղղակի թղթատարական պաշտօնէին յանձնուին, այս վերջինը պարտի անվերապէս իմաց տալ իւր պետին և յանցաւորը պատժուի ըստ օրինի:

Հետեւեալ թղթատարական վար- չութիւնը կը հրաւիրէ հաստատութիւնն զընդունալ այդ տեսակ թղթաղարմ- իւր գործածելէ, և այս նոյն իսկ իւր շահուն համար:

Աղբարդիւրայէն յունիս 16 թուով կը գրեն առ Վ. Թէֆլէ:

Անցեալ շաբթիւ քաղաքին մէջ զը- ռոյց մը տարածուեցաւ թէ տեղւոյն Յունաց պատրիարքը՝ Ս. Սափրուրի, Կ. Պոլսոյ պատրիարք առջեւ գատ մը ունենալով եւ երգման հրաւիրուելով, ընդարձակ եւ երգում բերք Գաբիէի դատարանին առջեւ: Այս զրոյց թէ- պէտ ի սկզբան սահման նկատուեցաւ ստիպան ստուգուեցաւ ի վերջոյ թէ արդարեւ Ս. Սափրուրի ընդուն- ըրել է դատարանին առջեւ:

Այս լուր ամենատարու տպաւո- ռութիւնն յառաջ բերաւ ոչ միայն Յու- նաց ալ, եւ ուրիշ աղիք ընկալաց վը- ռայ, փան զի յունական եկեղեցւոյ տարեգրութեանց մէջ եղական բան մ'է դատարանի մ'առջեւ Պատրիարքի մ'երդնուն, ըստ որում եկեղեցական օրէնքը պարզ քահանայի մ'անդամ կարգելու այդ բանը:

Սամսի Ընդհանուր Ժողովն վերա- կաւած է իւր աշխատութիւններ: Նոր նառաջնական բացման առթիւ, Գա- ռաթիտորի փաշա ճառ մ'արարատա- ղած է յորում գէթ է իւր վարչու- թեան յարապիրը:

Ն. Վեմուլիւնը Գաղաթիւսի նա- ռահանդան հասած պահուն, ուր կը գումարի Ընդհանուր Ժողովը, ամենա- ջերմ ընդունելութիւն գտել է տե- ղացոյց կողմէ:

Մաթիւի խօսելով Բ. Գրան և Ա. րեւելեան երկաթուղեաց ընկերութեան միջեւ առկա մնացած խնդրոյն վրայ, կրեւ թէ Պ. Հիլլը վերջուս նորէն իրեն- ղեք է Բ. Գուռնի որ հայաւարար կը պիտի որոշէ սո կերպ թէ Ընկերութիւնն իրաւունք ունի գործի հիման վրայ վճիռ տարու պաշտօնով չորս իրաւարար զատարար անուանելու, որոց երկուքը

չինոց ընկերութեանն է երկուքը՝ շահա- գործող ընկերութեան կողմէ:

Բ. Գուռն Պարբի օտանեան դես- պանին միջոցաւ ժխտական պատաս- խան տուած է այս հարցման:

Արարական Էւլէհաթ լուրագիրը կը ծանուցանէ թէ Ալեքսանդրիոյ Ժաւ- խատի չորս վաճառականներէ բաղկաց- եալ պատգամաւորութիւն մը Նուպար փաշայի ներկայանալով, դանգատ յայտ- նել են որ օտար ծխախոտներու մէկ օխային 12 1/2 դր. տուրք կը վճարուի, մինչդեռ երկրորդին մէջ միակնած ծը- խախոտի օխային 3 դր. կը վճարուի:

Պատգամաւորութիւնն ինչ ինչ դի- տողութիւններ քրած լինելով Բէժիի նկատմամբ, Նուպար փաշա յայտնել է թէ ցորքան նախարարութեան գլուխ գանուի ինք, Եգիպտոսի մէջ ծխախոտի Բէժի չպիտի հաստատուի ընաւ:

Հօգէթ կ'իմանայ թէ նորագոյն կարգաւորութեան մը համաձայն, սո- տիկանք այտուհետեւ չպիտի կրեն այն ժողովուրդներ, զորս կը կախեն ուսնընդունով:

Ճիպալիի Տրիքիւրը նպատաւա- տուց Յանձնաժողով կողմէ կարգեալ գերեւմաններուն կը գումարի Ուն- Գարանի պահակաւորներէ մէջ և կը շա- րունակ իւր աշխատութիւններ: Սպա- սելով որ հեռագրեալ քաղաքում տեղե- կութիւնը հաշիւն հրկիւղեղ կըստ վը- նախին բուն քանակութիւնն, առ այ- Ժամ ստուգուած է որ անշարժ կալ- ուածոց հրկիւղմամբ եղած միւսն 3,042, 423 դրուի կը համար, հետեւեալ թղթերու վրայ բաժնուած:

Լիվանդալէ	783,530	դր.
Հարպի Գարա Մէհմեդ	1,919,875	»
Խարի Մէհմեդ	65,000	»
Փափաղ Զատէ	61,000	»
Միքիլիս	194,000	»
Խաբուլիս	41,000	»

Իւրաքանչիւր կաւաւածատիրոջ կրած միասնականութիւնը հաշիւու հա- մար, Մանաւաւորներ երեք կարգի բաժ- նել են կաւաւածներն, իրենց արժէքին համեմատութեամբ: Այս կերպով կա- ղելի պիտի լինի նպատակը արդար բաշ- խում մ'ընել:

Գուռնի օր աւուր երկիւղալի կեր- պիւ կը ճարակի Սպանիոյ մէջ:

Մատրիսի օտանեան դեսպան Սէր- մէթ Էֆենդիի կողմէ յունիս 8 թու. ուում առ Բ. Գուռն ուղղուել է հետեւ- ղիւր մը կը յայտնէ թէ յունիս 16 էն 19, Պարբէշի մէջ պատահէր են քո- լարի 888 դէպք, Միքիլիս մէջ 1220, Գաթիլիսի մէջ 367, Մատրիսի մէջ 19 և շրջակայ չորս գիւղերու մէջ 13 դէպք:

Քիւրդայէ բռնուող անձանց հարեւ- ըին 30 է կը մեռնին:

Գաղաթիւսի օտանեան Աւանդից խորհրդոյ անդամներէ Տօթի. Շեմիի պէյ քանի մը կարեւոր նկատուեցա- թեանց պատճառաւ, որք իւր ուշադ- ըութիւնը գրաւած էին, հրամարա- կան տուած է յիշեալ պաշտօնէ:

Անանիի կրթական տեսչ Գուռնը. քա պէյի ձեռնարկ պատրաստեալ վիճակա- ղըն մը կը զարեւը հետեւեալ քանի մը տե- ղեկութիւնները գաւառին կրթական վիճա- կին նկատմամբ:

Սերանիի գաւառին մէջ կան 929 նախնական և երկրորդական թուրք վարժարանք և 312 քրիստոնէի վար- ժարանք: Թուրք վարժարանները կը յաճախեն 22,844 աշակերտ և 11,440 աշակերտուհի, և ուսուցչաց թիւն է 1070, Աշխատանքական 512 վարժա- րանք 346 է կը պատկանին Յունաց, 166 է Պուրդարաց, 26 է Հրէից, և 3 քրիստոնէից: Քրիստոնէից վարժա- րանները կը յաճախեն 22,294 աշա- կերտ և 6312 աշակերտուհի, ուս- տուցչաց թիւն է 777:

Այս օրերս բաւական խօսուեցաւ Սերանիի մէջ պատահած միջադէպի մը վրայ, որոյ պատճառաւ իւր թէ տեղւոյն կուսակալութեան և ուսու- կան հիւպատոսարանի յարաբերու- թիւնը խլուրդ են և Կ. Պոլսոյ ուս- տական դեսպանատունն այս առթիւ բացատրութիւններ խնդրել է Բ. Գուռ- նէն:

Թեֆէ կ'ըսէ թէ այս զրոյց չափա- ղանցեալ է և հետեւեալ կերպիւ կը պատմէ կրողութիւնը:

Անանիի ոստիկանութիւնը կասկա- ղունելով Պ. Յ. ի վրայ (երբեմն թարգման ուսուկան հիւպատոսարա- նի) թէ վտանգաւոր լուրջութիւն կը գտ- նուին իւր գլով, հարկ դատել է խուզարկութիւն մը կատարել տանը մէջ: Ուսուկան հիւպատոսն ընդգի- ճեց թէ

Մի ուրիշ փաստ եւս : Երբ ամուսնայապաշտամաւորութիւնը ներկայացնում խանին Մեւրիսեղի ընտրութեան վերաբաւ թղթերը, իշխանը բաւական չէ գովելուց յետոյ՝ հետեւեալ խօսքերն սուս՝ «Պէտք է խոստովանիլ որ ա

100

